

Asia: VN/1972/2020

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston koulutuspoliittiseksi selonteoksi

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset selontekoa koskevat kommentit

Suomen konservatorio esittää koulutuspoliittiseen selontekoon seuraavia yleisiä kommentteja.

1. Selonteossa on kiitettävä kokonaistarkastelu ja -näkemys koko koulutusalaista ja siinä korostuu oppijälhtöisyys monin eri tavoin niin kulttuurillisissa kuin taloudellisissa näkökulmissa.

Konservatorioliitto kaipaa kuitenkin paremmin esille koulutusjärjestelmän tavoitteita ja yhteyksiä muuhun yhteiskunnalliseen kehittämiseen. Esimerkiksi kulttuurialan koulutuksen, varsinkin taiteen perusopetuksen, tuottaman hyvinvoinnin yhteydet sosiaali- ja terveysalaan pitäisi tunnistaa paremmin merkittävinä pohjoismaisen hyvinvointiyhteiskunnan mahdollisuuksina.

2. Ammatillisen koulutuksen osalta Konservatorioliitto näkee erinomaisena tavoitetta, jossa helpotetaan toiminnallista yhteistyötä eri koulutusasteiden välillä. Tähän tarvitaan kuitenkin monia kannustimia.

Mikäli mm. väestörakenteen muutoksesta johtuen järjestäjäverkostoon kohdistuu tulevaisuudessa rakenteellisia muutospaineita, koulutuksen järjestäjillä tulisi olla mahdollisuus hakea omalle toiminnalle sopivia ratkaisuja ja muodostaa tarkoituksenmukaisia alueellisia osaamiskeskuksia riittävin kannustimin.

Liitto ei kannata yleissivistävien aineiden määrän lisäämistä ammatillisessa koulutuksessa. Tarkemmat perustelut kohdassa 3.2.

3. Taiteen perusopetus jää omassa osiossaan vähälle näkyvyydelle ja kokonaisuus painottuu kerhotoimintaan. Painotuksen pitäisi olla ensisijaisesti taiteen perusopetuksessa ja vasta tämän jälkeen kerhotoimintaan liittyvässä harrastustoiminnassa. Tarkemmat perustelut kohdassa 3.8.

4. Selonteossa todetaan, että nykyisen järjestelmän edellytykset tukea koulutusasteiden välistä yhteistyötä ovat heikot. Konservatorioliitto ehdottaa, että haasteen selättämiseksi kaikkien osapuolten, niin ministeriön, koulutuksen järjestäjien kuin työelämän, vastuu tulisi huomioida prosessissa yhteistyössä ja pakottamatta. Ministeriön toiminta on tällä hetkellä hyvin siiloutunutta eikä se tue riittävästi rahoitusjärjestelmällä ja säädöksillä koulutusasteiden välistä yhteistyötä.

5. Selonteossa esitetään, että Suomen koulutusmenojen osuus bruttokansantuotteesta on pienentynyt vuodesta 2012 lähtien ja pienentyminen on voimakkaampaa kuin Pohjoismaissa ja OECD-maissa. Rahoituksen osuuden pienentyminen on seurausta poliittisista arvovalinnoista ja päätöksistä. Samaan aikaan esitetään mm. toisen asteen koulutuksen osalta merkittäviä tarpeita sen kehittämiseen. Liitto näkee tämän ristiriitaisena lähtökohtana kehittämislle.

6. Sivistys esitetään selonteossa kapeasti vain tiedollisina, eettisinä ja yhteiskunnallisina ulottuvuuksina. Sivistyksen osatekijöitä ovat myös esimerkiksi myös taito ja kulttuuriperintö, jotka määrittelystä puuttuvat.

Kommentit lukuun 2. Visio/tavoitetila – koulutus ja tutkimus kohti 2040-lukua

Konservatorioliitto toteaa, että visiossa olisi hyvä käsitellä myös kulttuurin merkitystä ja moninaisuutta sekä yksilön että yhteiskunnan kannalta. Kulttuuri ja siihen tutustuminen vahvistaa yksilön identiteetin rakentumista ja tukee sosiaalista osallisuutta yhteiskunnassa.

Kommentit lukuun 3.1 Varhaiskasvatus sekä esi- ja perusopetus

Konservatorioliitto toteaa, että selonteossa painotetaan vahvasti eri koulutusasteiden välisen yhteistyön lisäämistä.

Varhaiskasvatuksen osalta yhteistyön lisääminen ja kehittäminen esimerkiksi varhaisiän musiikkikasvatuksen (taiteen perusopetus) kanssa olisi yksi merkittävä tapa kehittää eri toimialojen välistä yhteistyötä. Tähän tarvitaan taloudellisia kannustimia, jotta koulutuksen järjestäjien olisi mahdollista kehittää yhteistyötä. Tällä hetkellä yhteistyön kehittymistä vaikeuttavat monet haasteet.

Kommentit lukuun 3.2 Toinen aste

Suomen konservatorioliiton kommentit ammatillisen koulutuksen lukuun ovat seuraavat.

1. Rakenteelliset muutokset

Selonteossa todetaan, että toisen asteen koulutuksen järjestämisen rakenteita on uudistettava, jotta koulutuksen saatavuus voidaan turvata maan kaikissa osissa. Lisäksi esitetään tavoite, jossa tuetaan ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen järjestäjien keskinäisiä yhdistymisiä sekä koulutuksen järjestäjäkokonaisuuksien syntymistä.

Liitto toteaa, että selvitys lähtee näiltä osin liikaa lainsäädännön ja opetus- ja kulttuuriministeriön näkökulmista.

Rakenteellisia muutoksia ei tarvita siihen, että jonkun koulutuksen järjestäjän opiskelijamäärä kasvaa ja jonkun pienenee. Tämän sijaan pitäisi kannustaa koulutuksen järjestäjiä muodostamaan tarkoituksenmukaisia osaamiskeskuksia ja hakemaan toiminnalle sopivia ratkaisuja. Tämä voi tarkoittaa erilaisia komboja eri koulutusasteiden välillä, esimerkiksi konservatorio voisi rakentua monella paikkakunnalla toimivasta ammatillisesta oppilaitoksesta ja isosta taiteen perusopetuksen oppilaitoksesta.

Kehityssuunnasta huolimatta pientenkin koulutuksen järjestäjien toiminta on pidettävä mahdollisena.

Konservatorioliitto toteaa, että tukea tarvitaan, mutta sitä ei pidä myöntää vain hallinnon kehittämiseen. Mahdollisia yhdistymisiin liittyviä kannustimia olisi syytä myöntää myös takautuvasti kiitokseksi ja tueksi tehdyistä organisaatiomuutoksista.

Rakenteiden uudistamisessa tulisi huomioida myös oppijapalaute, jota esimerkiksi ammatillisessa koulutuksessa kerätään systemaattisesti. Esimerkiksi keskimääräinen opiskelijatytyväisyys Arvo-kyselyissä kertoo hyvästä laadusta konservatorioissa.

2. Yhteistyö eri koulutusasteiden välillä

Konservatorioliitto pitää erinomaisena tavoitetta, jossa helpotetaan kannustimin ja tarvittaessa lainsäädäntöä sekä tutkintojen ja opetussuunnitelman perusteita uudistamalla toiminnallista yhteistyötä eri koulutusasteiden välillä.

Tämä tukisi erityisesti ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen välillä kaksois- ja kolmoistutkintojen toteutusta sekä esimerkiksi musiikin alalla toteutuvan koulutusjatkumon kehittämistä (taiteen perusopetus-ammattillinen koulutus-ammattikorkeakoulu/yliopisto).

Opintoaikojen tiivistäminen ja monen koulutuksen järjestäjän yhteistyö vaatii vankkoja taloudellisia kannustimia toimiakseen. Esimerkiksi tällä hetkellä kaksois- ja kolmoistutkinnon järjestäminen musiikkialan toisen asteen oppilaitosten ja lukioiden kesken on hankalaa rahoitusjärjestelmän siiloutuneisuuden vuoksi. Yhteistyötä helpottaisi esimerkiksi rahoituksen jakaminen opiskelijoiden työpäivien tai opintosuoritusten suhteessa (esim. 20/40/60/80/100 -prosenttimallit opiskelupäivien jakaantumisen suhteen eri koulutuksen järjestäjien välillä).

Selonteossa esitetään, että lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen raja-aitoja madalletaan ja vähennetään samalla koulutusmuotojen eroihin perustuvien mielikuvien vaikutusta valintaan lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen välillä. Konservatorioliitto toteaa, että mikäli tätä suuntaa halutaan vahvistaa, tarvitaan rahoitusjärjestelmään selkeitä kannustimia ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen yhteistyön vahvistamiseksi.

3. Yleissivistävät aineet

Selonteossa esitetään, että yleissivistävien sisältöjen vahvistaminen osana ammatillista koulutusta edesauttaa jatko-opintovalmiuksien syntymistä ja tasapainottaa siirtymiä toiselta asteelta korkeasteelle. Lisäksi todetaan, että toisen asteen koulutus luo opiskelijalle vahvan sivistyksellisen perustan.

Väittämä saattaa pitää osittain paikkansa lukiokoulutuksessa, mutta ei ammatillisessa koulutuksessa, jonka tehtävistä kasvatuksellisia ja sivistyksellisiä tehtäviä on riisuttu vahvasti ammatillisen koulutuksen reformilainsäädännössä.

Konservatorioliitto toteaa, että yleissivistävät sisällöt eivät useinkaan motivoi ammatillisen koulutuksen opiskelijoita oppimiseen, sillä ne eivät opiskelijoiden mielestä liity tarpeeksi läheisesti opiskeltavaan alaan. Yleissivistävien aineiden vahvistaminen on ristiriitaista tätä taustaa vasten eikä ammatillisia perustutkintoja pidä kuormittaa yleissivistävillä opinnoilla. Vaarana on, että opintoihin pystytään jatkossa mahduttamaan riittävästi työelämässä ja jatko-opinnoissa edellytettävää ammattiosaamista.

Selonteossa on syytä määritellä käsitteet tarkemmin: sivistys on laajempaa ja tärkeämpää kasvatusta, ja se liittyy läheisemmin opiskeltavaan alaan kuin yleissivistys, joka voi olla vahvasti tietoperusteista.

4. Tutkimusnäyttö vaikutuksista

Konservatorioliitto toivoo vankempaa taustoitusta selonteon kohtaan, jossa todetaan että päätös oppivelvollisuuden laajentamisesta tulee lisäämään toisen asteen tutkintojen suorittamista ja vähentämään keskeyttämistä. Tutkimusnäyttö ja kokemukset asiasta puuttuvat.

Kommentit lukuun 3.3 Korkeakoulut

Luvussa todetaan, että koulutuspolut ovat joillakin aloilla erityisen pitkiä johtuen mm. alojen työllistymisvaikeuksista. Kappaleessa esimerkkinä ovat kulttuuriala ja sosiaali- ja terveysala, jotka ovat hyvin erilaisia toimialoja. Kokonaisuus jää sisällöltään epämääräiseksi ja Konservatorioliitto toivoo, että sen sisältöä täsmennetään.

Musiikkialalla esitetyn mukaista skenaariota on vaikea tunnistaa täysimääräisenä. Alalla tarvittavien taitojen kehittäminen vaatii pitkää koulutusjatkumoa. Musiikkikoulutuksemme etenee tasolta toiselle taiteen perusopetuksesta ammatillisen koulutuksen kautta korkea-asteelle.

Konservatorioliiton opiskelijaselvitykset osoittavat lisäksi, että suuntautuminen ammatillisesta koulutuksesta jatko-opintoihin korkea-asteelle sekä työelämään on vankkaa. Kulttuuriala sisältää runsaasti freelancer-työtä, itsensä työllistämistä sekä osa- ja pätkätoitä, joita esimerkiksi työvoimahallinnon tilastot tunnistavat huonosti.

Kommentit lukuun 3.4 Tiede ja tutkittu tieto

-

Kommentit lukuun 3.5 Vapaa sivistystyö

-

Kommentit lukuun 3.6 Jatkuva oppiminen – työuran aikainen oppiminen

Selonteossa esitetään tavoite, jonka mukaan 50 % nuorista aikuisista suorittaa korkeakoulutasoisen tutkinnon jatkossa. Tavoite on haastava ja herättää kysymyksiä myös jatkuvan oppimisen tavoitteista. Kenen vastuulla on jatkossa ammatillinen täydennyskoulutus?

Täydennyskoulutuksen ja ammattitaidon ylläpitämisen merkitys ovat tulevaisuudessa merkittäviä työelämän näkökulmasta. Jatkuvan oppimisen tarve lisääntyy, alanvaihtoja, täydennyskoulutusta ja itsensä kehittämistä tarvitaan työelämässä. Koulutusjärjestelmän tehtävät ovat paljon moninaisemmat kuin nuoren ikäluokan koulutus työmarkkinoille.

Konservatorioliitto toteaa, että oppijoiden mahdollisuuksia jatkuvaan oppimiseen on tulevaisuudessa kasvatettava mahdollisimman paljon eri koulutusasteilla, ei vain korkea-asteella.

Kommentit lukuun 3.7 Opetus-, ohjaus- ja muu henkilöstö

Konservatorioliitto toivoo, että jatkossa löydetään lisää kannustimia eri koulutusasteiden välisen yhteistyön kehittämiseen opettajien koulutuksessa.

Kommentit lukuun 3.8 Taide- ja kulttuurikasvatus ja -opetus ja taiteen perusopetus

Suomen konservatorioliiton kommentit lukuun ovat seuraavat.

1. Konservatorioliitto toteaa, että taiteen perusopetus jää osiossa liian vähälle näkyvyydelle ja luvussa painotetaan kerhotoimintaa.

Taiteen perusopetus on valtakunnallinen järjestelmä, jota ohjaavat opetussuunnitelmat ja tasolta toiselle etenevä tavoitteellisuus. Sen opetussuunnitelmat ovat oppilaslähtöisiä sekä lasten kehitystä tukevaa toimintaa. Lisäksi valtaosalla ammattiin opiskelevista nuorista on taustalla opinnot taiteen perusopetuksessa.

Tästä syystä painotuksen pitäisi yleisesti olla ensisijaisesti taiteen perusopetuksessa, sen saatavuuden sekä resurssoinnin kehittämisessä ja vasta tämän jälkeen kerhotoimintaan liittyvässä harrastustoiminnassa. Mikäli taiteen perusopetuksen maksullisuus on ongelma, julkista rahoitusta on lisättävä.

Kerhotoimintaa ja sen kehittämistä kouluissa tarvitaan erityisesti alueilla, joissa taiteen perusopetusta ei ole saatavissa tai se tulee olemaan heikkoa.

Osion lopussa esitetyissä toimenpide-ehdotuksissa painotukset ovat oikein päin eli ensin todetaan taiteen perusopetuksen kehittämistarpeet ja sen jälkeen harrastamisen Suomen mallin toteuttaminen.

2. Taiteen perusopetuksen asemaa ja näkyvyyttä osana koulutusjärjestelmää tulisi vahvistaa.

Ongelman ydin tiivistyy lauseessa: "Taiteen perusopetus on myös osa kulttuuripalveluja, siksi sen kehittäminen palvelee sekä koulutus- että kulttuuripolitiikan tarpeita.". Taiteen perusopetusta ei tunnisteta koulutusjärjestelmän osaksi.

3. Kulttuurikasvatussuunnitelman huomioiminen osiossa on hyvä ja tarpeellinen tulevaisuuden kannalta.

4. Lisäksi luvussa todetaan, että viimeaikaisista selvityksistä ja niistä annetuista lausunnoista ilmenee, että taiteen perusopetuksen rahoituksen ja lainsäädännön kehittämiseen nähdään olevan tarvetta. Konservatorioliiton tiedossa on vain yksi aiheeseen liittyvä viimeaikainen selvitys. Onko aiheesta olemassa useita selvityksiä vai mihin moniin selvityksiin tällä viitataan?

Kommentit lukuun 3.9 Opintotuki

Konservatorioliitto toteaa, että opintotuen kehittämisen suunta on selonteossa positiivinen, järjestelmä on kannustava, eikä se sisällä kannustinloukkuja.

Selonteossa esitetty tavoite "Opintotukikuukausien määrän lisäämisen ja opintolainahyvityksen ehtojen joustavoittamisen edellytyksiä selvitetään jatkuvan oppimisen edistämiseksi." on jatkuvan oppimisen mahdollistamiseksi hyvä suunta. Tavoitteet opintotuen riittävyyden parantamisesta, opiskelijan omien tulorajojen korottamisesta ja vanhempien tulorajojen tarkistamisesta nähdään myös kannatettavina.

Kommentit lukuun 3.10 Ruotsinkielisen koulutuksen tilanne, tavoitteet ja toimenpiteet

-

Kommentit lukuun 3.11 Maahanmuuttajataustaisten oppiminen ja oppimispolut

Suomen konservatorioliitto toteaa, että taiteen perusopetus olisi syytä ottaa huomioon myös moninaisuustyön ja -kasvatuksen yhteydessä. Taiteen perusopetuksella on runsaasti tarjottavaa monikulttuurisuuskasvatukseen. Ei vain maahanmuuttajien kotouttamisena vaan kaikille suunnattavana työnä ja mahdollisuutena oppia tuntemaan muita kulttuureja.

Osion tavoite, jossa todetaan että lainsäädännön uudistamisen yhteydessä vakiinnutetaan positiivisen erityiskohtelun rahoitus, saa liitolta kannatusta.

Kommentit lukuun 4. Koulutus- ja tutkimusjärjestelmän tilannekuva ja keskeiset muutostekijät. Pyydämme tarvittaessa kirjaamaan vain tiiviin yleisen lausunnon luvusta ja yksityiskohtaisesti vain tärkeimmät kommentoitavat tai mahdollisesti puuttuvat asiat

-

Lähdetie Taija
Suomen konservatorioliitto - Finlands konservatorieförbund r.y.

